



basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

MOPHATO 12

SETSWANA PUOTLALELETSO YA BOBEDI (SAL)

PAMPIRI YA NTLHA (P1)

NGWANAITSEELE 2019

GAUTENG

MADUO: 120

NAKO: Diura di le 2½

Pampiri e, e na le ditsebe di le 19.

DITAELO LE TSHEDIMOSETSO

1. Pampiri e, e na le DIKAROLO di le NNE:
KAROLO YA A: Tekatlhaloganyo (30)
KAROLO YA B: Tshobokanyo (10)
KAROLO YA C: Tiriso ya puo (40)
KAROLO YA D: Dikwalo (40)
2. Araba dipotso TSOTLHE.
3. Simolola KAROLO e NNGWE le e NNGWE mo tsebeng e NTŠHWA.
4. Thala mola morago ga KAROLO e NNGWE le e NNGWE.
5. Kwala dinomoro tsa dikarabo jaaka di ntse mo pampiring ya dipotso.
6. Tlogela mola mo morago ga karabo e NNGWE le e NNGWE.
7. Tlhokomela mopeleto le popego ya dipolelo.
8. Nako e e tshitshinngwang:
KAROLO YA A: Metsotso e le 50
KAROLO YA B: Metsotso e le 20
KAROLO YA C: Metsotso e le 40
KAROLO YA D: Metsotso e le 40
9. Kwala sentle ka mokwalo o o buisegang.

KAROLO YA A: TEKATLHALOGANYO**POTSO 1**

1.1 Buisa temana e e latelang, mme morago o arabe dipotso.

TEMANA A

1	Thabo o itumetse thata. O itumetse gonne rakgadiagwe o mo file mpho, ke kgetsana ya dipene. Thabo o ne a fitlha kwa sekolong, mme a emela ditsala tsa gagwe kwa ntle ga phaposi ya go rutela. Tsala ya ga Thabo e ne ya tsena, leina la gagwe ke Rapula, ke mosimanyana yo monnye jaaka Thabo. 'Bona, Rapula,' ga rialo Thabo. 'Rakgadi o mphile mpho e.'	5
2	A bontsha Rapula kgetsana ya dipene le tsotlhe tse di ka mo teng. Go ne go na le diphensele le raba e tshweu. Rula le yona e ne e le teng. Fa thoko, go ne go na le diphensele tse thataro tsa mebalabala. Rapula a re, 'Ena ke mpho e ntle ruri. Rakgadi wa gago o a go rata.'	10
3	Mogokgo o ne a letsa tshipi ya sekolo. Ke nako ya gore sekolo se tsene. Basetsana le basimane ba tsena mo diphaphosing tsa go rutela. Rapula o ne a bolelela morutabana ka mpho ya ga Thabo. Morutabana o ne a kopa Thabo gore a mmontshe mpho ya gagwe. Setlhophsa sa gagwe le sona se ne sa atamela go tla go bogela mpho ya ga Thabo. Ba ne ba mo lebogisa.	15
4	Go ne go na le mosimanyana yo mongwe yo a sa itumelang, a bidiwa Moeki. Moeki o ne a setse a godile go gaisa basimanyana ba bangwe. Ga a tlhokomele dilo tse mme wa gagwe a mo fang tsona. Moeki o ne a batla kgetsana ya ga Thabo.	20
5	Tshipi e ne ya lela. E ne e le nako ya boikhutso. Basimanyana ba tshameka kgwele ya maoto. Moeki o itse go raga kgwele go ba gaisa ka ntlha ya bogolo. Thabo le ena o itse kgwele. Basimane ba ne ba goa Thabo le Rapula fa ba ntse ba re, 'Thabo ke motshameki. Moeki o batla kgetsana ya ga Thabo. O lebega a galefile. Moeki o ne a ngala. A tswa mo lebaleng la kgwele ya maoto.'	25
6	Fa tshipi ya sekolo e lela gape, bana botlhe ba ne ba boela kwa diphaposiborutelong. Thabo le ena a dula mo setulong sa gagwe. A batla kgetsana, mme a se ka a e bona. Thabo a botsa ditsala tsa gagwe. Botlhe ba mo latolela gore ga ba ise ba e bone.	30
7	Thabo o ne a ya go bolelela morutabana dikgang tsa go latlhega ga kgetsana. Morutabana o ne a botsolotsa baithuti mo phaphosing. Baithuti botlhe ba tshikinya ditlhogo. Ga go motho yo o boneng kgetsana. Thabo a hutsafala a re, 'Mme o tla nkgalefela thata ka gore ke latlhile mpho e e tswang kwa go rakgadi.' Fa Thabo a fitlha kwa gaabo, a bolelela mme wa gagwe dikgang tsotlhe. Mme wa gagwe o ne a mmotsa gore a o ne a begela baithuti ba bangwe ka kgetsana ya gagwe, pele a ya go tshameka. Mme wa gagwe o ne a re: 'ke solofela gore o tla e bona.'	40

8	Letsatsi le le latelang Thabo o ile a boela a tsena mo tseleng ya go leba kwa sekolong. Moeki o ne a tsamaya ka pele a sia Thabo. Thabo o ne a ithaganela, mme a tshwara Moeki mo tseleng. O ne a ela tlhoko selo se Moeki a neng a se tshotse. Thabo a lemoga gore Moeki o mo tseetse kgetsana. Thabo o ne a leka go tsaya kgetsana fela, Moeki o ne a tlamparela kgetsana thata.	45
9	Thabo o ne a boela gae. O ne a itse gore Moeki o tshaba mme wa gagwe. 'Ke tla bolelela mme wa gago gore o ntseetse kgetsana ya ka.' Ga bua Thabo. Moeki o ne a boa a tebisa Thabo. Thabo o ne a le botsa phokojwe ka a na a itse go phunya phefo. Le fa go ntse jalo, Moeki o ne a le mogolo. Thabo a patlama fa fatshe mo tseleng, Moeki o ne a kgopiwa ke Thabo. A wa jaaka kgetse ya mabele. Kgetsana ya ga Thabo ya wela kwa thoko ga tsela.	50

[E nopotswe go tswa mo: *Setswana Tota*, ME Diphoko]

Leba TEMANA 1

- 1.1.1 Ke eng se Thabo a neng a se itumeletse? (2)
- 1.1.2 Ke mang motho yo o tlisitseng boitumelo mo go Thabo? (1)
- 1.1.3 Goreng Thabo a ne a emela ditsala tsa gagwe kwa ntle ga phaposiborutelo? (2)
- 1.1.4 Tsala ya ga Thabo e ne e le mang? (1)

Leba TEMANA 2

- 1.1.5 Tihalosa gore kgetsana e Thabo a neng a e bontsha Rapula e ne e na le eng ka mo teng? (2)

Leba TEMANA 3

- 1.1.6 Morutabana o ne a dira eng fa a se na go utlwa ka mpho ya ga Thabo? (2)
- 1.1.7 Go tlile jang gore morutabana a itse ka mpho ya ga Thabo? (2)

Leba TEMANA 4

- 1.1.8 Naya dintlha di le PEDI tse di neng di dira gore Moeki a se ke a itumela. (4)

Leba TEMANA 5

- 1.1.9 Ka nako ya boikhutso basimanyana ba ne ba rata go tshameka. A se ke ntlha kgotsa kakanyo? Tshegetsa ka lebaka. (2)
- 1.1.10 A fa o lebile Moeki o ne a tswa mo lebaleng la motshameko gonne a sa itse go tshameka kgwele? Tshegetsa ka lebaka. (2)

Tlhopha karabo e e nepagetseng go tswa go 1.1.12–1.1.14.

Leba TEMANA 3

1.1.11 ... o ne a letsa tshipi ya sekolo.

- A Moeki
- B Morutabana
- C Mogokgo
- D Rapula

(1)

Leba TEMANA 5

1.1.12 Thabo o ne a itse motshameko wa ...

- A mabole.
- B rakabii.
- C kgwele.
- D kirekete.

(1)

Leba TEMANA 6

1.1.13 Thabo o lemogile leng gore kgetsana ya gagwe e timetse?

- A Fa a fitlha kwa sekolong.
- B Ka nako ya boikhutso.
- C Morago ga nako ya boikhutso.
- D Fa sekolo se tswa.

(1)

Leba TEMANA 8

1.1.14 Thabo o ... Moeki go bona kgetsana ya gagwe.

- A purupuditse/phuruphuditse
- B wisitse
- C tebisitse/tabogisitse
- D beditse

(1)

1.2 Lebelela setshwantsho se se latelang, mme morago o arabe dipotso.

TEMANA B



[Se nopotswe go tswa mo: *Indwe*, May 2016]

- 1.2.1 Batho ba ba mo setshwantshong ba fa kae? Tshegetsa ka lebaka. (2)
- 1.2.2 Moeng ke mang magareng ga batho ba babedi ba? Tshegetsa ka lebaka. (2)
- 1.2.3 Batho ba ba mo setshwantshong ba senola maikutlo afe? Tshegetsa ka lebaka. (2)

PALOGOTLHE YA KAROLO YA A: 30

KAROLO YA B: TSHOBOKANYO**POTSO 2**

Buisa temana e e latelang (TEMANA C), mme morago o kwale tshobokanyo ka go ntsha dintlha di le SUPA ka mefuta le mosola wa dijo mo go ageng marapo.

ELA TLHOKO:

1. Kwala dintlha di le SUPA mo dipolelong tse di tletseng.
2. Dirisa mafoko a gago ka fa go kgonegang.
3. Kwala dipalo tsa dipolelo go tswa go 1 go fitlha go 7.
4. Kwala polelo e nngwe le e nngwe mo moleng o montšhwa.
5. Tshobokanyo ya gago ya dintlha di le supa e tshwanetse go nna boleele jwa mafoko a a kana ka 50–60.
6. Bontsha, mo masakaneng, PALOGOTLHE YA MAFOKO a o a dirisitseng kwa bofelong jwa tshobokanyo ya gago.

TEMANA C**BOLENG JWA DIJO MO MARAPONG**

Ba CEP ('Consumer Education Project'), ba re khalisiamo ke minerale o o fepang marapo gore a tie. CEP e rotloetsa gore motho a nwe maswi gararo ka letsatsi gonne a thusa go aga marapo ka khalisiamo. Dijo tse di nang le khalisiamo jaaka, borokholi sepinatšhe le tlhapi di botlhokwa gonne di thusa mmele go amogela khalisiamo e e tlhokegang go aga marapo.

Marang a letsatsi a re fa bithamine D e e agang marapo. Dira gore mo dijong tsa gago tsa letsatsi o je tlhapi, nama ya kgogo, dinawa le nama e khibidu, di go fa poroteine e e bidiwang *collagen* e e thusang gore nngwetharong ya marapo a kgone go konega bonolo. Maungo le merogo e tshwana le *kiwi*, *strawberries*, khabetšhe le pepere di thusa ka bithamine C e e bopang *collagen* mo marapong.

Bithamine K e thusa go tshola marapo a itekanetse. Mofuta o wa dibithamine o fitlhelwa mo matonkomaneng, spinatšhe, *berries* le oli e e fitlhelwang mo merogong, e e thusang go fokotsa khalisiamo e e ntshiwang ke mmele.

Nama le tlhapi di netefatsa gore mmele wa motho o na le palo e e tlhokegang ya *dioestoblast* go aga masole a mmele. Dijo tse di tletseng potasiamo di thusa go bopa marapo a a tiileng. Panana, ditapole le matlapi a tsona di na le potasiamo e e botlhokwa.

[E fetoletswe go tswa go: *Move*, 11 November 2016]

PALOGOTLHE YA KAROLO YA B:

10

KAROLO YA C: TIRISO YA PUO**POTSO 3**

Sekaseka phasalatso e e latelang, mme morago o arabe dipotso.

TEMANA D

**SUBWAY BURGER,
MONATE WA YONA, O
TSWA KA DITSEBE!**

SE FETWE KE
SESOLO
SE SIMOLOLA KA
17-05-2017
GO FITLHA KA
30-05-2017

Rek e le
nngwe, mme
o iponele di
le pedi fela
ka **R10,00**

SUBWAY
eat fresh.

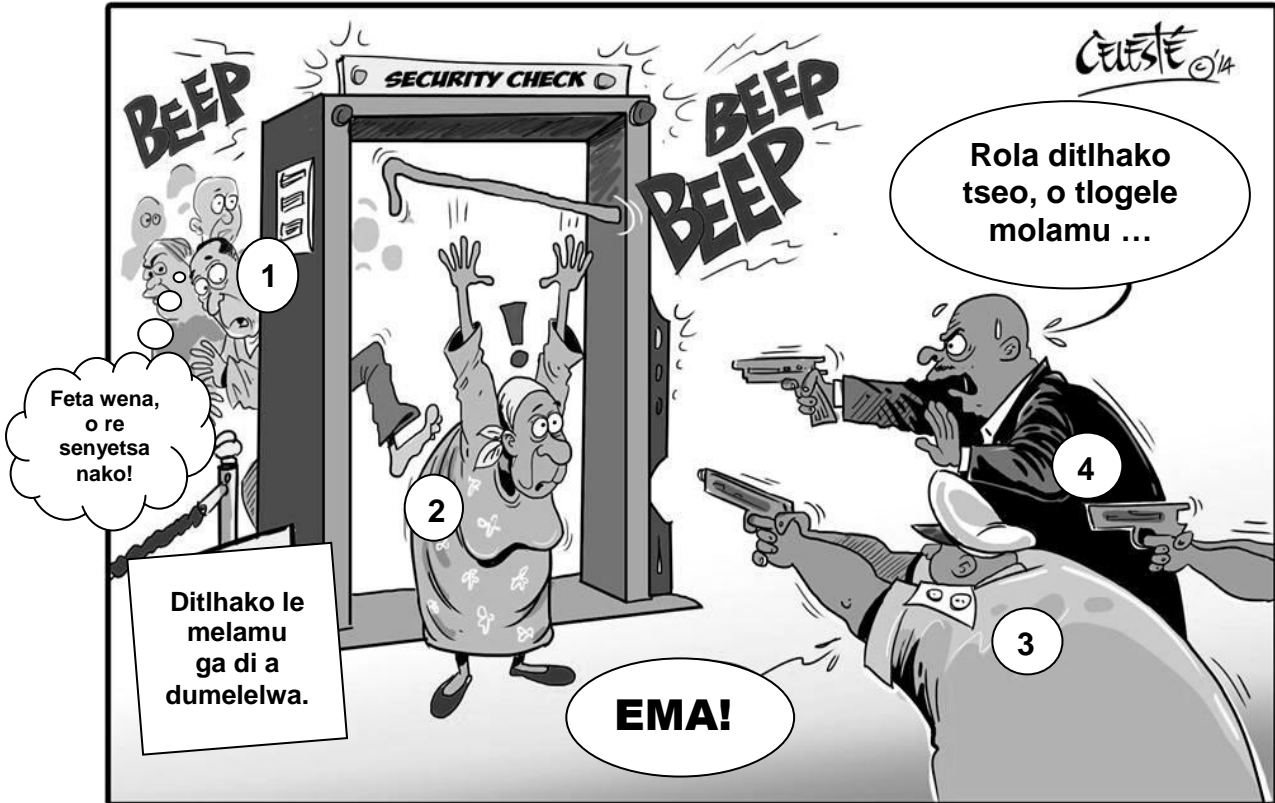
[E nopotswe go tswa mo: *Bona*, January 2014]

- 3.1 Ke eng se se bapatswang mo phasalatsong e? (1)
- 3.2 Neela tlhotlha ya se se bapatswang. (1)
- 3.3 Goreng 'Subway Burger', monate wa yona, o tswa ka ditsebe!' e kwadilwe ka mokwalo o mogolo? (2)
- 3.4 Sesolo se simolola leng? (1)
- 3.5 Nopola puo e e digelang go tswa mo papatsong e. (2)
- 3.6 Kwala leina 'ditsebe' mo bongweng.
Sekao: melomo - molomo (1)
- 3.7 Baakanya mopeleto wa lefoko le le thaletsweng mo papatsong. (1)
- 3.8 Tlhopha karabo e e nepagetseng.
Reka ke ... (1)
- A leina.
B letlhaodi.
C lediri.
D lesupi. (1)

(1)
[10]

POTSO 4

Sekaseka khathunu e e latelang, mme morago o arabe dipotso.

TEMANA E

[E nopotswe go tswa mo: *Sowetan*, 9 June 2010]

- 4.1 Letshwao le le fa godimo ga tlhogo ya motho wa 2 le kaya eng? (1)
- 4.2 Dirisa leemedi 'rona' mo polelong. (2)
- 4.3 A go siame gore mapodisi a supe mosadimogolo ka dithunya? (2)
- 4.4 Goreng mosadi a emisitse mabogo? (2)
- 4.5 Kwala polelo e e latelang mo kganetsong.
Rola ditlhako tseo.
Sekao: Reka dijo tseo – Se reke dijo tseo. (2)
- 4.6 Tlhopha karabo e e nepagetseng.
Mafoko *Beep, Beep* a kaya fa mosadi a ...
- A kgabaganya kgoro ka bonako jo bo tshosang.
B kgabaganya kgoro ka dilo tse di sa dumelelwang.
C betsa kgoro ka molamu fa a e kgabaganya.
D gana ka molamu wa gagwe fa a kgabaganya kgoro. (1)

(1)
[10]

POTSO 5

5.1 Buisa temana e e latelang, mme morago o arabe dipotso.

TEMANA F

E ne e le seberekane. Sengwe le sengwe se a neng a se dira, o ne a se dira ka botswapelo. Ntlogeleng ke mosetsana wa gona mo Mohlakeng. O goletse kwa teng, a ba a tsena sekolo kwa teng. O ne a tsamaya a ya go ithutela borutabana kwa kholetšheng ya Tlhabane. O ne a sa batle go ka ruta **kgakala** le legae. Ee! O ne a tlhola a utlwa ba bangwe ba re ba ya kwa kgakala kwa Taung le kwa Morokweng. Tsala nngwe ya gagwe e kile ya ruta kwa Morokweng, a re fa a le koo o ne a ya toropong fela fa kgwedi e fedile. Sejanaga fa se ne se tla se thuntshitse dithole, batho ba mo motseng ba ne ba se bogela.

[E nopotswe go tswa mo: *Lesedi*, T Bojosinyana le ba bangwe]

- 5.1.1 Neela lelatodi la lefoko le le latelang:
Tsena
Sekao: tsoga – robala (1)
- 5.1.2 Kwala polelo e e latelang mo bontsing.
Sejanaga se ne se tla se thuntshitse dithole. (2)
- 5.1.3 Kwala lefoko 'dira' jaaka tirwa.
Sekao: raga - ragiwa (1)
- 5.1.4 Dirisa lefoko 'sekolo' mo polelong e o e itlhametseng. (2)
- 5.1.5 Naya leina la karolopuo e e ntshofaditsweng go tswa mo temaneng. (1)
- 5.1.6 Kwalolola polelo e e latelang, mme o kwale leemedi boemong jwa leina le le thaletsweng.
Ntlogeleng ke mosetsana wa gona mo Mohlakeng. (2)
- 5.1.7 Nyenyefatsa leina 'mosetsana'.
Sekao: mosimane - mosimanyana (1)
- 5.1.8 Fetolela polelo e e latelang mo tumelong.
O ne a sa batle go ka ruta kgakala le legae. (2)
- 5.1.9 Bolela gore lesupi 'koo', ke la maemo a bokae. (1)
- 5.1.10 Tlhopha karabo e e nepagetseng.
Polelo e e latelang ke modiriso ofe?
E ne e le seberekane.
A Modirisigo
B Modirisotaelo
C Modirisokgonego
D Modirisopego (1)

5.2 Buisa temana e e latelang, mme morago o arabe dipotso.

TEMANA G



Malapa a tshwerwe ke bana, mme a tlhoka tshedimosetso le motheo o o tsepameng. Bangwe ba bona ba fetogile diganana ka ba tlhoka kgalemelo ya batsadi. Bagolo ba tlogetse lefatshe le le ka kwano, ba phamotswe ke **legodu** la ba re phamo! Le ba phamotse jaaka ntsu e phamola ditsuanyana. Ga o imelwe ke tlhogo. O dinalanyana. Bagolo ba tsamaile ka kitso le matlhale otlhe a ba neng ba a dirisa mo botshelong. Banna ba fetogile baswagadi fa basadi bona ba fetogile bathologadi.

[E nopotswe go tswa mo: www.google.childheadedfamilies.com]

- 5.2.1 Dirisa leetsi 'phamo' mo polelong. (2)
- 5.2.2 Kwala maemedi boemong jwa mafoko a a thaletsweng mo temaneng. (2)
- 5.2.3 Kopanya dipolelo tse di latelang ka go dirisa lekopanyi le le mo masakaneng.
- O a ithuta. Ga a falole (mme) (2)

[20]

PALOGOTLHE YA KAROLO YA C: 40

(d) Basinyi o ne a kobiwa kwa tirong ka ntlha ya ...

- A go thuba banka.
- B go tseela Kedibone madi ka bonweenwee.
- C boferefere le go ikadima madi a banka.
- D go rekisetsa badirikaene diritibatsi. (1)

6.1.2 Tlaleletsa dipolelo tse di latelang ka mafoko a a nepagetseng.

- (a) Mojanku o simolotse tiro ya gagwe ya kgwebo jaaka ... (1)
- (b) Kedibone o ne a ikaeletse go atolosetsa kgwebo ya gagwe kwa ... pele a tlhokafala. (1)
- (c) Mmathebe e ne e le ... wa setlhopha sa Basadi lwa reng. (1)

6.1.3 Araba dipotso tse di latelang ka go lebaganya dikarabo tse di mo KHOLOMONG YA B le mafoko a a mo KHOLOMONG YA A.

KHOLOMO YA A	KHOLOMO YA B
(a) Kapaletswe le Mogami.	A ditsala tsa Basinyi tsa kwa Kumamoto.
(b) Mosetlha le Moabi.	B ba tshwanetse go kopana mo mosong kwa Main Mall ya Gaborone.
(c) Kedibone le Mothale.	C go fitlhetswe ba tshotse dithunya tse di seng ka fa molaong.
(d) Miho le Megumi.	D ba tsena sekolo kwa Tigerkloof.

(4 x 1) (4)

6.1.4 Mogami o ne a ikaeletse go ithutela eng? (1)

6.1.5 Fa o lebile ke eng se se thubileng lenyalo la ga Kedibone le Modiri? (2)

6.1.6 Kgotlatshekelo e tsere kae bopaki jwa gore Basinyi o na le seabe mo polaong ya ga Kedibone? (2)

6.1.7 Go ya ka wena a o ka re Mosetlha o ne a ikaeletse go bolaya Kedibone? (2)

6.1.8 Go diragetse eng ka dikhumo tsa ga Basinyi kwa bokhutlong? (2)

LE

6.2 Buisa nopolo e e latelang, mme morago o arabe dipotso.

TEMANA I

Bobedi jo bo ile jwa utlwanela kgang e sentle, mme yole a e amogela ka diatla tsoopedi. Tshwetso e ile ya nna gore Basinyi o tlaa goroga ka namana mo malatsing a a sa fediseng pelo go tla go konosetsa dithulaganyo tsa kgwebo e ntšhwa e. Kana bagwebi ba diritibatsi ba dira ka digongwana. O ne a ikaelela go mo jela nala, morago ga go kopa feme ya poraefete gore e dire diphurophutsonyana go tlhola gore a ruri monna yo o ne a sa dire le matseka. O ne ka gale a tsaya matsapa go netefatsa tsotlhe pele a ka bua merero ya tsa dikgwebo le motho yo a sa mo itseng. Se, se ne sa mo tswela mosola thata gonne badirikadiritibatsi ba le bantsi ba le kwa kgolegelong ka ona mokgwa o. Ena, o ne a itse gore go tsaya matsapa go a duela. O ne gape a itse gore badirikadiritibatsi ke baipolai ba ba sa lelelweng. O ne a tlhalosa fa mebaraka e e tlhotlha ya boHong Kong, Lontone le Kapa e setse e utlwaletswe bobbe, mme go tlhokafala gore a bule diphatlha tse dingwe mo mafelong a a solofetsang jaaka Kumamoto.

6.2.1 Tlhopho karabo e e maleba ka go kwala tlhaka e e nepagetseng A, B, C kgotsa D.

(a) Loso lwa ga Mosetlha le tlhodilwe ke ...

- A lerumo la tlhobolo.
- B bolwetse jwa HIV/Aids.
- C kotsi ya sejanaga.
- D go ketekwa ke batho.

(1)

(b) Kedirile o ne a na le mogare wa ...

- A HIV/Aids.
- B Ebola.
- C TB.
- D kankere.

(1)

(c) Tsala ya ga Kedibone ya ramolao ke ...

- A Mothale.
- B Mogami.
- C Mogapi.
- D Moabi.

(1)

(d) Setlhaketlhake sa Kumamoto se ne se le gaufi le motsemošate wa ...

- A Tokyo.
- B Seoul.
- C Korea.
- D Japan.

(1)

- 6.2.2 Tlaleletsa dipolelo tse di latelang ka mafoko a a nepagetseng.
- (a) Kedirile o bone dikirii ya ... go tswa kwa Yunibesithing ya Limpopo. (1)
- (b) Matseka a ... a ne a leletsa mokapotene Kebareng go mo itsise fa Basinyi a tshwerwe. (1)
- (c) Leina la seyalemowa sa kwa Tlhabane ke ... (1)

- 6.2.3 Araba dipotso tse di latelang ka go lebaganya dikarabo tse di mo KHOLOMONG YA B le mafoko a a mo KHOLOMONG ya A.

KHOLOMO YA A	KHOLOMO YA B
(a) The Village	A mapodisi a ne a tshwara Basinyi kwa teng.
(b) The Continental Hotel	B kopano ya basadi lwa reng e ne e tlile go tshwarelwa gona.
(c) The Grand Palm	C e fitlhelwa mo toropong ya Yatsushiro.
(d) New Sky Hotel	D Morwesi le Magadi ba ne ba dira kwa teng.

(4 x 1) (4)

- 6.2.4 Basinyi o dirisitse sekepe sefe fa a ne a ya kwa Kumamoto? (1)
- 6.2.5 Ke kang efe e bobedi jo go buiwang ka bona mo temaneng ba neng ba e utlwanela? (2)
- 6.2.6 Fa o lebile goreng Basinyi a ne a na le madirelo a diaparo? (2)
- 6.2.7 Ke eng se se dirileng gore Kedirile a tlogele go tsena sekolo? (2)
- 6.2.8 Goreng mapodisi a ne a belaela gore Modiri ke ena a bolaileng Kedibone? (2)

[40]

KGOTSA

MMUALEBE – RM Malope**POTSO 7****7.1 'O NKUTLWE'**

Buisa temana e e latelang, mme morago o arabe dipotso.

TEMANA J

Ba ne ba mo fitlha ka maatlametlo a magolo, le fa tota go se bontle bope mo losong. Morolo o mošwa o tlile ka makatlanamane ka a ne a itsege thata mo Phelendaba. Go ne go thologile ba kwa Ga-Mosetlha ba patile batsadi ba moswi. Boidiidi e ne e le jwa Phelendaba le Ga-Rankuwa gonne lelapa looraMatlapeng le ne le tumile thata mo ditulong tse pedi tse. 5

Monnawe Mofeti ... Tholo ... e ne e le morutabana mo sekolong se segolo sa Hofmeyer; a le dingwaga di ka nna someamabedi supa ... kgope ya seithati! Go bonagala gore barutabana ba tlile botlhe ka ntlha ya gagwe gonne e le mokwaledi wa lekala la Phelendaba la barutabana ... TUATA. Gofejane mo lelapeng e le Boitumelo, sewelwa sa basimane; ka tiro ke mooki mo Kalafong, senkgone go rile thi! Ka ditshethana. 10

Ga-Rankuwa e ne e phuthilwe ke ngaka Tsholo, maitibolo a monnamogolo Matlapeng, yo o neng a alafa mo bookelong jwa Ga-Rankuwa. Ba a kileng a ba baya diatla ba sa mo lebale. Soweto e ne e sa sala: setlhopha se se bonalang se tlhagile koo se buledisitse batsadi ba ga Kedisaletse ... booraKetlamoeng. Kwa bofelong go tlile ditsala, bakaulengwe le ba motse go tla go tlhoboga. 15

'Bra Feti,' ka ba ne ba mmitsa jalo. Motho wa pelo e namagadi go feta yoo, o ka mmona kae?

7.1.1 Tlhopha karabo e e maleba ka go kwala tlhaka e e nepagetseng A, B, C kgotsa D.

(a) Leina la ngwana wa ga Kedisaletse ke ...

- A Tholo.
- B Tsholo.
- C Tlhobolo.
- D Thokolo.

(1)

(b) Tholo e ne e le mokwaledi wa lekala la barutabana la ...

- A SADTU.
- B TUATA.
- C PEU.
- D NEHAWU.

(1)

(c) Pekwa o ne a bolelela Kedisaletse gore ba fetole Chev ya ga Mofeti gonne e ...

- A setse e onetse.
- B sa mo tsamaise monate.
- C mo nnisa ka letswalo.
- D le ya bogologolo

(1)

(d) Rre Viljoen ke mosuporintendente wa ...

- A Martin Jonker.
- B 'Boys Town'.
- C TUATA.
- D Mmasepala.

(1)

7.1.2 Tlaleletsa dipolelo tse di latelang ka mafoko a a nepagetseng.

(a) Pekwa o ne a ipitsa ... gore batho ba akanye fa e le wa mmala. (1)

(b) Rraagwe Mofeti o ne a batla gore Tholo a nyale Kedisaletse gore a tle a ... (1)

(c) ... o nyametse letsatsi morago ga go reka Datsun E-20. (1)

7.1.3 Araba dipotso tse di latelang ka go lebaganya dikarabo tse di mo KHOLOMONG YA B le mafoko a a mo KHOLOMONG ya A.

KHOLOMO YA A	KHOLOMO YA B
(a) Tsholo	A Lepodisi le le itsisitseng Kedisaletse ka ga lesa la monna wa gagwe.
(b) Pekwa	B Ke mosadi wa motlholagadi yo a neng a tsietswa ke Pekwa.
(c) Seraki	C Mogoloa Mofeti yo e neng e le ngaka kwa bookelong jwa Ga-Rankuwa.
(d) Kedisaletse	D Ke tsala ya ga Mofeti e e neng e le morekisi wa dikhai kwa <i>Boys Town</i> .

(4 x 1)

(4)

7.1.4 Koloji ya Datsun E-20 e feletse kwa kae? (1)

7.1.5 Ke eng se se tlhodileng ntwaga magareng ga lelapa la kwa gaabo Mofeti le la kwa gaabo Kedisaletse? (2)

7.1.6 Rre Viljoen le ba mmasepala ba ne ba batla go ntshetsa Kedisaletse eng mo ntlolong morago ga loso lwa ga Mofeti? (2)

7.1.7 Fa o ne o le Kedisaletse, o ne o tla dira eng fa go twe o nyalwe ke Tholo? (2)

7.1.8 O ithutile eng ka khutshwe e? (2)

LE

7.2 'O RE TSHEGISA KA BADITŠHABA'

Buisa temana e e latelang, mme morago o arabe dipotso.

TEMANA K

'Baya pelo morutabana. Tsotlhe di tla siama, di tthamalala thwii! Jaaka thupa ya moretlwa. Ga ke re ga twe. Ke a dumela, nnyaya, ke a itse gore di tla siama. Baya pelo mma ... Mogokgo a tswelela pele, mme a fapogile tsela ya Morongwe gotlhelele. 'Morutabana, kana maduo a le a ditlhatlhobo tsa kgweditharo a kae? A a setse a tlhakantswe le a mangwe, go bile go bonwe maduo a ngwana mongwe le mongwe mo mophatong wa ntlha otlhe? A e re o sa ntse o eme ka dinao jalo, o botse motlatsamogokgo Mathibe gore a fa go riana, madi a leeto la ka moso go ya dikgaisanong tsa mmimo tsa sedika a phuthilwe mo baneng. Mogolo o rongwa a eme ...'

Morongwe a utlwa ditsebe tsa gagwe di lela ditshipi. Tlhang e kete o leka go goga letlhaku? Fa go le jalo, a go raya gore mogokgo ga a tlhologanye tlalelo le bothata jo ke leng mo go jona? Motho wa mosadi, ke ise ke ke ke dire mo botshelong jwa me, ke tla bona ke dirile eng tota? Fa nka bo nkile ka dira, nka bo ke patisitse sengwenyana gongwe, se nka bong ke ithologa mokgosi ka sona, puso e sa ntse e dikadika. Totatota monna yo wa mogokgo o raya eng fa a re motho a bee pelo? A dikgwedi di le tharo ke ntse ke e beile, a ga di a lekana? Motho a ka bo a lebala kwa a beileng pelo gona!

7.2.1 Tlhopha karabo e e maleba ka go kwala tlhaka e e nepagetseng A, B, C kgotsa D.

(a) Morongwe o tsene kwa Yunibesithing ya ...

- A Wentworth.
- B Wits.
- C Bokonebophirima.
- D Bokone.

(1)

(b) Morongwe o ne a dira jaaka ...

- A mogokgo.
- B motlhatlhobi.
- C modirelaloago.
- D morutabana.

(1)

(c) Ke eng se se neng se isitse Morongwe kwa dikantorong tsa sedika?

- A Go ngongorega ka baitnuti ba kwa sekolong.
- B Go ngongorega ka tshwaro e e sa siamang ya mogokgo.
- C Go ngongorega ka go se bone tuelo.
- D Go ngongorega ka tiro e ntsi ya kwa sekolong.

(1)

(d) Mothapiwa kwa Lefapheng la Thuto ke ...

- A Moilwa.
- B Modisaotsile.
- C Mathibe.
- D Motlhatlho.

(1)

7.2.2 Tlaleletsa dipolelo tse di latelang ka mafoko a a nepagetseng.

(a) Morongwe o bone tuelo morago ga dikgwedi di le thataro ka gonne ...

(1)

(b) Mosadi yo Morongwe a neng a mo tseetse kang ke ...

(1)

(c) Morongwe le Modisaotsile ba dirile mophato wa materiki mmogo kwa sekolong sa ...

(1)

7.2.3 Araba dipotso tse di latelang ka go lebaganya dikarabo tse di mo KHOLOMONG YA B le mafoko a a mo KHOLOMONG YA A.

KHOLOMO YA A	KHOLOMO YA B
(a) Tlhabologo	A mokgatlo o o kileng wa naya Morongwe basari kwa Yunibesithi.
(b) United Tobacco	B Modisaotsile le Morongwe ba tsene gone.
(c) Mathibe	C motlatsamogokgo wa sekolo sa boMorongwe.
(d) Setotolwane	D sekolo se Morongwe a neng a dira kwa go sona.

(4 x 1) (4)

7.2.4 Ke mokgatlo ofe o o neng wa abela Morongwe basari?

(1)

7.2.5 Ke ka ntlha ya eng Modisaotsile a ne a thusa Morongwe gore a bone dituelo tsa gagwe?

(2)

7.2.6 Goreng Morongwe a ne a akanya gore barutwana ba ne ba tshega ena fa a feta?

(2)

7.2.7 Fa o ne o le Morongwe, o ne o tla dira eng, o dira, mme o sa duelwe ka nako?

(2)

7.2.8 Ke molaetsa ofe o o ka o neelang batho ba ba dirang kwa diofising tsa sedika go tlhabolola ditirelo tsa diofisi tsa bona?

(2)

[40]

PALOGOTLHE YA KAROLO YA D: 40
PALOGOTLHE YA TLHATLHOBO: 120